

Nr 121.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321); given Stockholms slott den 7 mars 1941.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändring i vissa delar av sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321).

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lag
om ändring i vissa delar av sinnessjuklagen den 19 september 1929
(nr 321).

Härigenom förordnas, att 7 samt 19—22 §§ sinnessjuklagen den 19 september 1929 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

7 §.

Vad i denna lag stadgas om sinnessjukdom och sinnessjuk skall i tillämpliga delar gälla beträffande sinnesslöhet och sinnesslö; dock att beträffande sinnesslövärderna vad i lagen stadgas om överinspektören för sinnessjukvärderna i stället skall gälla en av Konungen förordnad inspektör för sinnesslövärderna.

19 §.

Sinnessjuk, som är för vård intagen å sinnessjukhus, må, där hans tillstånd icke innefattar fara för annans personliga säkerhet eller eget liv, på försök utskrivnas för viss bestämd tid eller tills vidare. Sådan utskrivning må förbindas med åläggande att iakttaga de föreskrifter, som i anledning av utskrivningen meddelas. Åsidosätts sålunda givna föreskrifter eller finnes eljest fortsatt vård å sinnessjukhus erforderlig, må förordnande meddelas om den sjukas återintagande å sinnessjukhuset.

Utskrivning enligt — — — anstalten utskriven.

20 §.

Beträffande sådan för vård å sinnessjukhus intagen person, för vilkens utskrivning jämlikt 18 § hinder möter på grund av vad i andra stycket av samma paragraf stadgas, tillkomme det sinnessjuknämnden att antingen själv efter anmälan eller framställning, som nedan sägs, besluta om utskrivning enligt 17 eller 19 § eller uppdraga åt sjukvårdsläkaren att därom meddela beslut. Uppdrag, som nu sagts, må dock ej meddelas i fall, där det brott, som utgör hinder för utskrivning enligt 18 §, varit riktat mot annans personliga säkerhet. Begår den, om vilkens utskrivning är fråga, sådant brott efter det uppdraget meddelats, skall detta anses återkallat.

I andra än de i första stycket omnämnda fall ankomme det å sjukvårdsläkaren att besluta om utskrivning och äge jämväl överinspektören för sinnessjukvärderna förordna därom.

Sjukvårdsläkaren tillkomme — — — på försök.

21 §.

Finner sjukvårdsläkaren anledning föreligga till utskrivning i fall, där beslutanderätten tillkommer sinnessjuknämnden, har han att ofördröjligen göra anmälan därom hos nämnden.

Överinspektören för — — — sådan anmälan.

22 §.

Utskrivning av — — — göras skriftligen.

Har sinnessjuknämnden avslagit framställning, som i första stycket sägs, må nämnden ej till prövning upptaga ny framställning, som inkommit förrän sex månader förflutit från den dag, då beslutet om avslag å den föregående framställningen meddelades.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1941.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 28 februari 1941.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORESS, MÖLLER, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller:

Den 21 juni 1940 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att taga under övervägande spörsmålet, huruvida och i vad mån en ändring av nuvarande ordning för tillsynen över statens anstalter för vård av sinnesslöa borde äga rum, samt att inkomma med det förslag, vartill prövningen kunde föranleda. Det medicinalstyrelsen sålunda givna uppdraget har numera slutförts.

I skrivelse den 19 november 1940 har sinnessjuknämnden gjort framställning om vissa ändringar i sinnessjuklagens bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus.

Jag anhåller nu att få anmäla dessa båda ärenden. De komma i det följande att behandlas vart för sig.

Tillsynen över statens anstalter för vård av sinnesslöa.

Gällande författningsbestämmelser.

Enligt 1 § *sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321)* utövas överinseendet över sinnessjukvården av medicinalstyrelsen, som därvid särskilt har att vaka över att de sinnessjuka erhålla omsorgsfull vård och behandlas med mildhet efter människokärlekens fordringar. Vissa sinnessjukvården rörande frågor skola, enligt närmare föreskrifter i lagen, behandlas av en särskild nämnd, sinnessjuknämnden (2 §). Under medicinalstyrelsen utövas tillsynen över sinnessjukvården av en av Konungen förordnad överinspektör för sinnessjukvården i riket. Denne äger deltaga i sinnessjuknämndens överläggningar (3 §). Vad i sinnessjuklagen stadgas om sinnessjukdom och sinnessjuk skall i tillämpliga delar gälla beträffande sinnesslöhet och sinnesslö (7 §). Bestämmelser angående befogenheter för överinspektören för sinnessjukvården eller rörande förhållanden, som eljest äga samband med hans tjänst, finnas vidare i 14, 18, 20, 21, 39 och 50 §§ i lagen.

Bestämmelser av sist angivna innehåll återfinnas jämväl i 3, 10, 104, 111, 117, 120, 127 och 133 §§ *stadgan den 19 september 1929 (nr 328)* angående *sinnessjukvården i riket* samt 6, 8 och 9 §§ *instruktionen för sinnessjuknämnden samma dag (nr 330)*.

I *instruktionen för överinspektören för sinnessjukvården i riket den 19 september 1929 (nr 331)* regleras närmare dennes åligganden. Däri föreskrives, bland annat, att det ankommer på överinspektören att övervaka, att gällande bestämmelser angående vård av sinnessjuka varda noggrant iakttaga, samt att i övrigt vidtaga de åtgärder, som enligt lag eller annan allmän författning ankomma på honom. — Från och med år 1931 finnes vidare inrättad en befattning såsom inspektör för sinnesslövården. *Instruktion* för denne är utfärdad *den 19 december 1930 (nr 443)*. Inspektören åligger att utöva tillsyn över statsunderstödda anstalter, avsedda att mottaga endast obildbara sinnesslöa, att verkställa medicinsk-psykiatrisk inspektion vid andra statsunderstödda anstalter för sinnesslöa, statsunderstödda epileptikeranstalter, statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa och vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte samt att i övrigt vidtaga de åtgärder, som enligt allmän författning eller särskilt stadgande ankomma på honom.

Till icke statliga anstalter för sinnesslöa utgå statsbidrag enligt bestämmelser i två kungörelser, nämligen *kungörelsen den 19 maj 1933 (nr 236) angående statsbidrag till driftkostnader vid anstalter för obildbara sinnesslöa* samt *kungörelsen samma dag (nr 237) angående statsbidrag till driftkostnader vid anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, och vid epileptikeranstalter*.

Uppgifter rörande anstaltsplatser m. m.

I den *statliga sinnessjukvården* vårdas (hösten 1940) cirka 20,200 patienter, vartill komma cirka 800 familjevårdspatienter och cirka 2,900 försöksutskrivna. Det fastställda antalet vårdplatser är emellertid endast 17,261, varför en mycket besvärande överbeläggning förefinnes.

Av vårdplatserna äro 1,757 avsedda för *asociala imbecilla* och *svårskötta obildbara sinnesslöa*, så fördelade att Salberga sjukhus i Sala med 374 platser och av Källshagens sjukhus i Vänersborg en särskild paviljong med 283 platser äro avsedda för *asociala imbecilla män*, Västra Marks sjukhus i Örebro med 350 platser är avsett för *asociala imbecilla kvinnor* och Vipeholms sjukhus i Lund med sammanlagt 750 platser (därav 150 för kvinnor) är avsett för vården av *svårskötta obildbara sinnesslöa*. Den 1 oktober 1940 voro genom överbeläggning och i familjevård å dessa anstalter sammanlagt 2,165 patienter omhändertagna. Antalet exspektanter uppgick samtidigt till 397. Ett påtagligt underskott på platser föreligger sålunda även inom den statliga sinnesslövården.

Den *statsunderstödda sinnesslövården* bedrives för närvarande vid 144 anstalter av olika typ med sammanlagt 7,616 godkända vårdplatser.

Utredning om tillsynen över den statliga sinnesslövården.

1940 års lagtima riksdag.

I två likalydande motioner (I: 11 och II: 21) hemställdes vid 1940 års lagtima riksdag, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om sådana änd-

ringar i vederbörande instruktioner, att tillsynen över statens sinnesslövärd överflyttades från överinspektören för sinnessjukvården till inspektören för sinnesslövärderna.

Över motionerna avgåvos utlåtanden till statsutskottet av medicinalstyrelsen samt nyssnämnda båda inspektörer. Överinspektören för sinnessjukvården, överläkaren Otto Brundin ansåg sig icke kunna tillstyrka en ändrad uppdelning av tillsynen över de sinnesslöa. Medicinalstyrelsen och dåvarande inspektören för sinnesslövärderna, docenten E. Goldkuhl förordade däremot en ändring i enlighet med yrkandet i motionerna.

Statsutskottet anförde i sitt i ärendet avgivna utlåtande nr 77, att, då delade meningar rådde mellan de sakkunniga myndigheterna på området, utskottet icke ansåge sig böra taga ställning till det i motionerna berörda spörsmålet. Detsamma borde lämpligen underkastas en närmare prövning genom Kungl. Maj:ts försorg, innan slutlig ställning toges till detsamma.

På förslag av utskottet anhöll riksdagen (skrivelse nr 153), att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, huruvida och i vad mån en ändring av nuvarande ordning för tillsynen över statens anstalter för vård av sinnesslöa borde äga rum, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill prövningen kunde föranleda.

Kungl. Maj:t uppdrog därefter den 21 juni 1940, såsom förut nämnts, åt medicinalstyrelsen att taga det av riksdagen berörda spörsmålet under övervägande samt avgiva förslag i ämnet.

Medicinalstyrelsens utredning den 26 oktober 1940.

Medicinalstyrelsen avgav den 26 oktober 1940 skrivelse med utredning i ärendet. Vid skrivelsen funnos fogade yttranden av överinspektören för sinnessjukvården samt nuvarande inspektören för sinnesslövärderna Anna Lisa Annell.

Överinspektören för sinnessjukvården.

Överinspektören förklarade sig icke kunna finna den ifrågasatta ytterligare inskränkningen i sinnessjukvårdsinspektörens uppgifter riktig eller ändamålsenlig, varför han bestämt avstyrkte klyvning av inspektoratet av vården å de statliga sinnessjukhusen. Han erinrade därom, att riksdagen vid inrättandet år 1930 av befattningen såsom inspektör för sinnesslövärderna förklarar sig hysa stor tveksamhet mot en uppdelning av inspektionsverksamheten samt förut-sätta, att frågan om en centralisering av verksamheten toges under förnyat övervägande. Sedan uppdraget att inspektera sinnesslö- och epileptikeranstalterna frantagits överinspektören, hade nu förslag väckts att klyva inspektionsverksamheten beträffande vården vid de statliga sinnessjukhusen. Överinspektören anförde ytterligare, bland annat:

En strikt uppdelning av sinnessjukhusen i anstalter för dels sinnessjuka och dels sinnesslöa existerade icke och torde icke vid en noggrann differentiering av klientelet kunna genomföras utan att avsevärda kostnader uppstode för det allmänna bland annat genom tillskapandet av dubbelorganisation på detta vårdområde. Behov av vård å sinnessjukhus vore nämligen den

legala grunden för intagningen å dylikt sjukhus och sinnessjuklagen jämställde i sådant hänseende »sinnessjuka» och »sinnesslöa». Erfarenheten visade också att å för sinnesslöa nu avsedda sinnessjukhus eller avdelningar av sinnessjukhus klientelet förededde en avsevärd uppblandning med sinnessjuka och psykopater.

Förutom ökade differentieringssvårigheter och större kostnader medförde en klyvning av vårdinspektionen av de statliga sinnessjukhusen även ett frångående av enhetligheten vid kontrollen av retentionsrättens behöriga utövande gentemot sjukhusklientelet. En av de viktigaste uppgifterna för överinspektören vore nämligen tillsynen av att ingen obehörigt eller längre än nödigt kvarhölls mot sin vilja å sinnessjukhus, en betydelsefull uppgift för vilken överinspektörstjänsten huvudsakligen inrättades vid sekelskiftet.

Överinspektören erinrade vidare om att man tidigare föreslagit anställandet av en assistent till överinspektören i syfte att därigenom kunna bevara enhetligheten i sinnessjukvårdsinspektionen. Emellertid hade genom tillsättandet av hjälpverksamhetsläkarna inom den psykiatriska hjälpverksamheten, vilken sedan år 1938 omfattade hela riket, synnerligen goda möjligheter till en lokal inspektion av de olika småanstalterna tillskapats. Var och en av de 19 statliga hjälpverksamhetsläkarna torde med de resor i respektive sinnessjukhus' upptagningsområde, vilka de hade att företaga, lätteligen kunna kombinera nu nämnda inspektionsbesök. En verkligt betydande avlastning av den centrala inspektionsmyndighetens åligganden kunde på sådant sätt ske.

Inspektören för sinnesslövärderna.

Inspektören förklarade sig inledningsvis hänvisa till samt till alla delar instämna i det yttrande, som förutvarande inspektören avgivit till statsutskottet vid 1940 års lagtima riksdag, vari anförts, bland annat:

Den största och mest påtagliga bristen i den nuvarande sinnesslövärdorganisationen läge däri, att platsantalet på statens slutna anstalter för asociala och svårskötta sinnesslöa vore otillräckligt. Det vore därför av synnerlig vikt, att det redan befintliga antalet vårdplatser för nämnda kategorier sjuka utnyttjades så rationellt som möjligt. Detta torde endast kunna ske genom en ständig cirkulation av patienter mellan å ena sidan statsanstalterna och å andra sidan övriga anstalter. En sådan cirkulation underlättades givetvis därigenom, att en och samma inspektör hade överinseendet över såväl de statliga som de icke-statliga sinnesslöanstalterna. Otvivelaktigt vore det bäst, om en och samma person hade överinseendet över samtliga anstalter och hem av sinnesslövärdande karaktär inom ett visst område. Då det emellertid visat sig, att arbetsbördan vid en sådan anordning bleve orimligt tung för vederbörande, så länge endast en överinspektörsbefattning för sinnessjukvården funnes i riket, syntes en överflyttning av tillsynen över statens sinnesslövärd från överinspektören för sinnessjukvården till inspektören för sinnesslövärderna innebära en för sinnesslövärderna i sin helhet lycklig reform. I den mån reformen skulle erfordra ett närmare samarbete mellan inspektörerna, t. ex. beträffande enhetligt tillämpande av retentionsrätten, borde ett sådant med lätthet kunna komma till stånd. En ytterligare fördel med reformen torde, särskilt beträffande de av staten omhändertagna asociala imbecilla, ligga däri, att inspektören för sinnesslövärderna tillika vore sekreterare i sinnessjuknämnden och därigenom hade fortlöpande intim kontakt med den myndighet, vilken i ett mycket stort antal fall bure ansvaret för dessa patienters utskrivning.

Inspektören för sinnesslövärderna anförde vidare:

När uppdelning av den ursprungligen enda inspektörstjänsten för sinnessjukvården på grund av ständigt ökade arbetsuppgifter blev nödvändig skedde denna genom avskiljande av vissa grupper av psykiskt abnorma, de sinnesslöa och epileptikerna, för vilka en särskild inspektörstjänst inrättades. Dessa sinnessabnorma utgjorde en huvudgrupp, vilken som regel vore klart avgränsad från övriga sinnessjuka såväl genom abnormitetens art och uppkomst — den vore i regel medfödd eller uppkommen i tidigaste barnåldern — som genom de behöfliga vårdformerna, i det att, förutom medicinska behandlingsmetoder, pedagogiska och uppfostrande sådana spelade en avgörande roll. Denna uppdelning efter sjukdomstillståndets art hade i allt väsentligt visat sig vara den lämpligaste, varvid dock en förutsättning vore, att för vardera gruppen av sinnessabnorma respektive sinnessjuka samma inspektör utövade tillsynen över alla de vårdformer, som ifrågakomme för respektive grupp av sjuka, då i annat fall ett rationellt utnyttjande av befintliga vårdmöjligheter försvårades och möjligheten att överblicka behovet av ökade eller ändrade vårdformer minskades.

Förslaget om överflyttande av tillsynen över jämväl den statliga sinnesslövärderna till inspektören för sinnesslövärderna utgjorde en direkt tillämpning av denna princip.

Medicinalstyrelsen.

Styrelsen erinrade därom, att inspektören för sinnesslövärderna för närvarande vore sidoordnad med överinspektören för sinnessjukvården samt att viss inspektion av sinnessjukvårdens samtliga anstalter utövades även av chefen för medicinalstyrelsens sinnessjukvårdsbyrå, som särskilt handhade frågor rörande anstaltsbyggnader, drift, personal, förflyttning av patienter etc., samt av byrådirektören å samma byrå, som närmast handhade ärenden rörande den ekonomiska förvaltningen och även hade att årligen besöka varje anstalt.

Vad särskilt angår sinnesslövärderna framhöll styrelsen, att statens andel i densamma vore jämförelsevis ringa. Ytterligare vårdplatser vore nödvändiga för svårskötta obildbara sinnesslöa. Vården av kvinnliga patienter av denna kategori torde lämpligen ordnas genom inrättandet av en ny anstalt. Frågan om den privata statsunderstödda verksamhetens former vore heller icke slutgiltigt löst. Nuvarande tidsförhållanden torde emellertid för avsevärd tid omöjliggöra en omorganisation av detta vårdområde, för så vitt det skulle innebära ökade kostnader för statsverket. Bristen på kvalificerade vårdplatser för sinnesslöa medförde nackdelar, vilka i viss mån kunde minskas, om den statliga och den privata statsunderstödda sinnesslövärderna underställdes samma inspektionsmyndighet. Medicinalstyrelsen hävdade därför den meningen, att tillsynen av Vipeholms, Salberga och Västra Marks sjukhus ävensom viss del av Källshagens sjukhus borde överflyttas till inspektören för sinnesslövärderna.

Beträffande överinspektörens för sinnessjukvården påstående, att en strikt uppdelning av sinnessjukhusen i anstalter för dels sinnessjuka och dels sinnesslöa icke existerade och vid en noggrann differentiering av klientelet icke kunde genomföras, utan att avsevärda kostnader uppstode för det allmänna bland annat genom tillskapandet av en dubbelorganisation på detta vårdområde, yttrade medicinalstyrelsen:

Styrelsen funne detta missvisande. Det vore så långt ifrån att den föreslagna anordningen komme att medföra en dubbelorganisation med ökade utgifter för det allmänna, att styrelsen tvärtom förväntade, att det bättre samarbetet mellan statlig och icke statlig sinnesslövärd, som styrelsen ville möjliggöra, skulle medföra ett intensivare utnyttjande av de dyrbara statliga vårdplatserna och begränsa behovet av nyinrättandet av sådana vårdavdelningar, d. v. s. indirekt medföra besparingar för det allmänna. Endast Källshagens sjukhus i Vänersborg komme att bli föremål för inspektioner från såväl överinspektören för sinnessjukvården som inspektören för sinnesslövärderna. I detta sjukhus inginge nämligen en specialavdelning, avsedd för 283 asociala imbecilla män, medan sjukhuset i övrigt vore ett sekundärsjukhus för mera lättskötta kroniska fall. Båda inspektörerna hade emellertid andra inspektionsobjekt i eller invid Vänersborg, varför den föreslagna nyordningen ingalunda skulle medföra ökning i antalet tjänsteresor. — Medicinalstyrelsen funne den ifrågasatta organisationsändringen påfordrad för att underlätta patienternas å de statliga sinnesslöanstalterna ändamålsenligaste behandling med hänsyn till såväl statsnyttans krav som patienternas eget bästa.

Gentemot vad överinspektören för sinnessjukvården anfört därom, att klyvningen av vårdinspektionen av de statliga sinnessjukhusen skulle medföra ett frångående av enhetligheten vid kontrollen av retentionsrättens behöriga utövande gentemot sinnessjukhusklientelet, yttrade medicinalstyrelsen:

Prövning av intagningshandlingar m. m. kunde lika väl förrättas av två inspekterande fackmän som av en. Sedan överinspektörsbefattningen inrättades hade dessutom sinnessjuknämnden tillkommit, och den hade i snart 10 år varit den instans, till vilken de intagna och deras anhöriga hade att vända sig med sina önskemål med avseende å utskrivning. Uttalad farhåga för differentieringssvårigheter saknade enligt styrelsens förmenande grund. Angående förflyttning av patienter mellan olika statliga sinnessjukhus komme medicinalstyrelsen ju allt fortfarande, liksom nu vore fallet, att besluta.

Vidkommande överinspektörens för sinnessjukvården yttrande rörande tillsättandet av en assistent till överinspektören och anlitaandet av de vid 19 statliga sinnessjukhus med eget upptagningsområde befintliga hjälpverksamhetsläkarna för inspektion av vissa lokala småanstalter anförde medicinalstyrelsen:

Härmed avsåges tydligen ett indragande av befattningen som inspektör för sinnesslövärderna, något som styrelsen bestämt måste motsätta sig. Att en sådan indragning och tillsättandet av en assistent hos överinspektören skulle kunna medföra något förbilligande kunde styrelsen icke vitsorda. Snarare torde en dylik anordning föranleda ökade lönekostnader. Ett överflyttande av den direkta inspektionsverksamheten av närmare 150 sinnesslöanstalter till 19 inspekterande läkare, som ännu så länge hade att fullgöra sin hjälpverksamhetsläkarsyssla jämsides med ordinarie statlig heltidstjänst, skulle medföra olidliga förhållanden, i synnerhet som inom denna sjukvårdsgren personlig kännedom om det stora antalet anstalter och deras klientel vore nödvändig för den, som skulle sammanhålla och leda det hela. Beslut om förflyttningar anstalterna emellan eller anvisandet av lämplig vårdplats för till nyintagning anmälda måste ofta ske omedelbart. Tillsättandet av lokala underinspektörer skulle kunna komma att omöjliggöra ett rationellt utnyttjande av dessa anstalters vårdkapacitet, enär beslut av dylika inspektörer med för alla anstalter generell giltighet icke torde kunna meddelas utan att

underställas högre instans. Ett genomförande av överinspektörens förslag skulle därför för sinnesslövärderna komma att medföra en direkt försämring av dess vårdmöjligheter.

Den föreslagna och av medicinalstyrelsen biträdda förändringen av överinspektörens och inspektörens för sinnesslövärderna arbetsuppgifter nödvändiggjorde vissa ändringar såväl i sinnessjuklagen och stadgan angående sinnessjukvården i riket som i de särskilda instruktionerna för sinnessjuknämnden, för överinspektören för sinnessjukvården i riket samt för inspektören för sinnesslövärderna.

Då den föreslagna omorganisationen främst krävde ändringar i sinnessjuklagen, vore det enligt medicinalstyrelsens mening mest rationellt, att dessa ändringar innefattades i en tilläggsparagraf — betecknad 7 a § — av följande lydelse:

Vad i denna lag stadgas angående överinspektören för sinnessjukvården skall i tillämpliga delar gälla även inspektören för sinnesslövärderna beträffande sinnessjukhus eller avdelning därav, avsedda för vård av sinnesslöa.

**Departements-
chefen.**

Enligt sinnessjuklagen utövar överinspektören för sinnessjukvården i riket under medicinalstyrelsen tillsynen över sinnessjukvården. Hans åligganden regleras närmare i den för honom utfärdade instruktionen. Men därjämte har i sinnessjuklagen inspektören tillagts befattning i olika hänseenden med vissa sinnessjukvårdsfrågor, vilka behandlas i lagen.

Vad i sinnessjuklagen stadgas om sinnessjukdom och sinnessjuk skall enligt lagens 7 § i tillämpliga delar gälla beträffande sinnesslöhet och sinnesslö. På grund härav tager överinspektören för sinnessjukvården befattning ej blott med de egentliga sinnessjukhusen utan även med de slutna anstalter, som staten inrättat för vård av vuxna sinnesslöa; dessa anstalter äro nämligen hänförliga till sinnessjukhus i sinnessjuklagens mening.

Sedan år 1931 finnes inrättad en särskild befattning såsom inspektör för sinnesslövärderna. Någon inskränkning i de befogenheter, som enligt sinnessjuklagen tillkomma överinspektören för sinnessjukvården, skedde emellertid ej i och med inrättandet av tjänsten såsom inspektör för sinnesslövärderna. Denne utövar till följd härav ej tillsynen över de statliga anstalterna för vuxna sinnesslöa. Däremot utövar inspektören för sinnesslövärderna tillsyn över, bland annat, de statsunderstödda anstalterna för sinnesslöa samt statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa.

Den i ärendet förebragta utredningen synes mig utvisa, att åtskilliga fördelar skulle vara att vinna genom att — i enlighet med vad medicinalstyrelsen föreslagit och inspektören för sinnesslövärderna förordat — tillsynen över de statliga sinnessjukhus eller avdelningar av sinnessjukhus, vilka äro avsedda för vård av sinnesslöa, överflyttades från överinspektören för sinnessjukvården till inspektören för sinnesslövärderna. I fråga om de skäl, som tala till förmån för en sådan överflyttning, vill jag hänvisa till vad medicinalstyrelsen och inspektören för sinnesslövärderna därom anfört i sina yttranden i ärendet. Vad överinspektören för sinnessjukvården, som avstyrkt

förslaget om överflyttning av nyssnämnda tillsyn, andragit såsom grund för sitt ståndpunktstagande synes mig icke ådagalägga, att några nämnvärda olägenheter skulle vara förenade med överflyttningen.

Jag förordar därför medicinalstyrelsens förslag om ändrad fördelning av de ifrågavarande båda inspektörernas arbetsområden. För genomförande av detta förslag erfordras dels ändring av sinnessjuklagen, dels ock ändringar av vissa administrativt utfärdade författningar på sinnessjukvårdens område.

Ändringen i sinnessjuklagen synes mig enklast kunna ske genom ett tillägg till 7 §. Enligt nämnda lagrums nuvarande lydelse skall vad i sinnessjuklagen stadgas om sinnessjukdom och sinnessjuk i tillämpliga delar gälla beträffande sinnesslöhet och sinnesslö. Det avsedda tillägget till paragrafen skulle innehålla, att beträffande sinnesslövarlden vad i lagen stadgades om överinspektören för sinnessjukvården i stället skulle gälla en av Konungen förordnad inspektör för sinnesslövarlden. Tillägget torde böra förlänas gällande kraft från och med den 1 juli 1941.

De ändringar, som för genomförande av medicinalstyrelsens förslag erfordras i administrativa sinnessjukförfattningar, torde jag vid ett senare tillfälle få anmäla.

Ändring av bestämmelserna om utskrivning från sinnessjukhus.

Gällande författningsbestämmelser.

Enligt sinnessjuklagen meddelas beslut om utskrivning från sinnessjukhus antingen av sinnessjuknämnden eller av vederbörande sjukvårdsläkare; i fråga om rätten att meddela förordnande om utskrivning är därjämte överinspektören för sinnessjukvården jämställd med sjukvårdsläkaren.

Sinnessjuknämnden behandlar fråga om utskrivning av den, som på grund av sin sinnesbeskaffenhet av domstol förklarats icke kunna fällas till ansvar för begånget brott eller som enligt domstols förordnande intagits i allmän uppfostringsanstalt men överförts till sinnessjukhus och slutligt utskrivits från anstalten eller som, enligt vad känt är, under inflytande av sinnessjukdom begått mot annans personliga säkerhet riktat brott, vilket icke blivit beivrat (20 § första stycket, jämfört med 18 § andra stycket). Enligt lagen den 18 juni 1937, nr 470, om ändring i vissa delar av sinnessjuklagen skall sinnessjuknämnden jämväl handlägga fråga om utskrivning av den, som intagits å sinnessjukhus i samband med frigivning från straffarbete eller fängelse eller utskrivning från förvaring eller internering i säkerhetsanstalt; denna lagändring har emellertid ännu ej trätt i kraft.

I andra än nu nämnda fall ankommer det å sjukvårdsläkaren — och å överinspektören för sinnessjukvården — att förordna om utskrivning (20 § andra stycket); genomföres det i det föregående framlagda förslaget om ändring av 7 § sinnessjuklagen överflyttas nämnda befogenhet i fråga om sinnesslöa från överinspektören för sinnessjukvården till inspektören för sinnesslövarlden.

Jämte det sinnessjuknämnden sålunda i första hand beslutar om utskriv-

ning beträffande vissa angivna kategorier sinnessjuka, fungerar nämnden i fråga om övriga sinnessjuka såsom överinstans i förhållande till sjukvårdsläkaren i utskrivningsfrågor. Har sjukvårdsläkaren lämnat framställning om utskrivning utan bifall, må nämligen envar, som äger påkalla utskrivning, hänskjuta utskrivningsfrågan till sinnessjuknämndens prövning (23 §).

I 17—19 §§ sinnessjuklagen regleras närmare de fall, i vilka utskrivning från sinnessjukhus kan äga rum.

Enligt 17 § skall den intagne ofördröjligen utskrivas, om vid viss prövning, som skall ske kort tid efter intagandet, icke framgår, att den intagne är i behov av vård å sinnessjukhus, eller om det senare befinnes, att sådant behov förefunnits varken vid intagandet eller under vistelsen å sinnessjukhuset. Detsamma skall enligt nämnda paragraf gälla, där sinnessjuk, som intagits för vård, blivit återställd till hälsan eller, ehuru icke återställd, så förbättrad, att han ej längre är i behov av vård å sinnessjukhus; i sådant fall må dock under vissa omständigheter anstånd äga rum med utskrivandet.

Kan sinnessjuk, som intagits för vård å sinnessjukhus, vistas utom sjukhuset utan fara för annans personliga säkerhet eller eget liv, må, ändå att den sjuke är i behov av vård å sådant sjukhus, enligt 18 § första stycket utskrivning ske, därest det erfordras för beredande av plats för annan sinnessjuk, som uppenbarligen är i större behov av vård, eller på tillfredsställande sätt finnes sörjt för den sjukas vårdande utom sjukhuset.

Slutligen må enligt 19 § utskrivning på försök för en tid av högst ett år i sänder ske av sinnessjuk, som är för vård intagen å sinnessjukhus, därest den sjukas tillstånd icke innefattar fara för annans personliga säkerhet eller eget liv. Sådant utskrivning må förbindas med åläggande att iakttaga de föreskrifter, som utskrivningsmyndigheten må hava meddelat.

Utskrivning enligt 17 eller 19 § må — med visst undantag, från vilket i detta sammanhang kan bortses — ske såväl av straffriförklarade och med dem jämställda som av övriga sinnessjuka. Utskrivning av straffriförklarade och med dem jämställda kan däremot icke ske på de i 18 § första stycket angivna grunderna (18 § andra stycket). Sinnessjuknämnden kan alltså endast såsom överinstans i förhållande till sjukvårdsläkaren meddela beslut om utskrivning enligt 18 § första stycket.

Utskrivning av den, som för vård intagits å sinnessjukhus, må påkallas av den intagne själv, så ock av hans förmyndare, gode man, make eller anförvant eller av någon, som är ansvarig för kostnaden för hans vårdande å sinnessjukhuset (22 § första stycket). Har sinnessjuknämnden avslagit dylik framställning, må nämnden ej till prövning upptaga ny framställning, som inkommit förrän fyra månader förlutit från den dag, då beslutet om avslag å den föregående framställningen meddelades (22 § andra stycket). Bestämmelserna i 22 § gälla även i fråga om klagomål, som anföras hos nämnden (23 §).

Nu återgivna bestämmelser skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse i fråga om utskrivning från sinnessjukavdelning vid fångvården av den, som jämlikt 47 § förvaras där för vård; dock skola föreskrifterna om rätt för överinspektören för sinnessjukvården att föreslå utskrivning (vilken rätt tillkommer honom enligt 21 § andra stycket) icke tillämpas (50 §).

Sinnessjuknämndens framställning den 19 november 1940.

I skrivelse den 19 november 1940 har sinnessjuknämnden gjort framställning om viss ändring av bestämmelserna rörande nämndens verksamhet. Sinnessjuknämndens förslag innefattas i en vid nämndens framställning fogad promemoria.

I promemorian framhålles inledningsvis, att antalet ärenden, som nämnden haft att handlägga, oavbrutet ökats under nämndens verksamhetstid eller från och med år 1931. Till belysning härav återopas i promemorian följande med motsvarande uppgifter för år 1940 sedermera fullständiga tabell:

	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Inkomna ärenden ..	460	520	673	804	1,058	1,221	1,519	1,792	2,217	2,340
Avgjorda utskriv- ärenden	363	457	593	741	963	1,122	1,417	1,685	2,144	2,243
Övriga	69	49	56	83	75	76	17	24	74	82
Utgående expedi- tioner	702	996	1,471	1,796	2,229	2,565	3,277	3,623	3,982	4,215

Den arbetsbörda, som kommit att läggas på sinnessjuknämnden, hade enligt promemorian på grund av ökningen av antalet ärenden blivit alltmera betungande, och behov av lättnad i arbetsbördan hade förelegat sedan flera år. Genom de rådande förhållandena och de av statsmakterna anbefallda sparsamhetsåtgärderna inom statsförvaltningen hade detta behov ytterligare aktualiserats. Väl påginge utredning om vissa ändringar i strafflagen, vilka möjligen komme att medföra ändringar jämväl i fråga om nämndens verksamhet. Med hänsyn till att behovet av en reduktion av nämndens arbetsbörda vore synnerligen aktuellt, borde emellertid, utan avvaktan å nämnda utredning, vissa smärre ändringar vidtagas i bestämmelserna om nämndens verksamhet. Därigenom kunde åtminstone en ytterligare ökning av nämndens arbete hindras för de närmaste åren.

I promemorian behandlas därefter de ändringar, som anses kunna nu vidtagas dels i fråga om ärenden, i vilka nämnden fungerar såsom överinstans, dels och beträffande frågor om utskrivning av straffriförklarade och med dem jämställda.

Beträffande först de ärenden, i vilka sinnessjuknämnden utgör överinstans, anföres i promemorian, att dylika ärenden som regel vore av enkel beskaffenhet och att nämndens och läkarens uppfattning i de allra flesta fallen stämde överens. Under 1938 förekom sålunda endast i 2 fall av 248 att nämndens beslut avvek från läkarens. Klagorätt borde emellertid fortfarande finnas i dylika fall, och det torde därför icke böra ifrågakomma att avlasta dessa ärenden från nämnden. En minskning av antalet sådana ärenden kunde dock ske genom att den tid, som måste förflyta

från det en framställning avsloges till dess ny framställning upptoges till prövning, förlängdes från fyra till sex månader. I många fall gjordes ny framställning omedelbart efter det att den föreskrivna tiden av fyra månader utgått. Prövning av vårdbehovet torde emellertid ej behöva ske med kortare tids mellanrum än sex månader. Inträffade ändrade förhållanden, ägde läkaren oberoende av nu ifrågavarande bestämmelser möjlighet att när som helst utskriva patienten.

I fråga därefter om ärenden rörande straffriförklarade och med dem jämställda framhålles i promemorian, att antalet sådana ärenden ökats såväl absolut som relativt. Nämda slag av ärenden utgjorde sålunda 1931 237 eller 68 procent och 1939 1819 eller 85 procent av samtliga ärenden. Om dessa ärenden anföres vidare i promemorian:

Många av dessa fall äro dock sådana att brottet är obetydligt och patientens psykiska tillstånd sådant att farlighet eller högre grad av samhällsbesvärlighet praktiskt taget kan uteslutas. Sådana relativt obetydliga brott äro t. ex. en del enkla egendomsbrott, småstölder, en del fall av fylleri, vissa trafikförseelser m. fl. och vanliga psykiatriska diagnoser i dylika fall är imbecillitet, psykiska åldersförändringar eller psykopati. Just för dessa grupper av sjuka är det ofta önskvärt med en över flera år utsträckt försöksutskrivningstid innan definitiv utskrivning sker. Enligt nu gällande bestämmelser (sinnessjuklagens 19 §) kan utskrivning på försök ske under en tid av högst ett år i sänder. En ändring kunde tänkas i denna bestämmelse så att sinnessjuknämnden finge rätt att försöksutskriva på längre tid, antingen från början fixerad, t. ex. på tre år, eller på obestämd tid, tills vidare, varvid det skulle ankomma på läkaren att, när han funne anledning därtill föreligga, inkomma med begäran om definitiv utskrivning av patienten. Har viss tid fixerats och ändrade förhållanden göra utskrivning före tidens utgång önskvärd kan sådan utan ändring av nu gällande bestämmelser påyrkas när som helst av sjukvårdsläkaren eller högst var fjärde månad av den sjuke själv eller hans anhöriga. Därest man förlänger den klagotid, varom förut förmåls, från fyra till sex månader, blir följden, att den tid, inom vilken ny begäran i ifrågavarande hänseende får göras av den sjuke själv eller av hans anhöriga, även förlänges till sex månader.

Vid dylik försöksutskrivning skulle genom ändrad praxis i nämnden bestämmandet av villkoren som regel kunna överlämnas till sjukvårdsläkaren. Härigenom skulle ett antal av de ärenden rörande ändrade försöksutskrivningsvillkor och permissioner, som nu förekomma i nämnden, bortfalla. En ytterligare fördel ur vårdsynpunkt vore det smidigare förfarings sättet vid ombyte av platser och dylikt, som härav skulle bli följden.

Genom den föreslagna ändringen skulle alltså sinnessjuknämnden liksom hittills besluta om försöksutskrivning och utskrivning av alla straffriförklarade och övriga för vilka utskrivning ankommer på nämnden. I alla fall där farlighet för annans personliga säkerhet eller eget liv kunde anses föreligga skulle nämnden i detalj bestämma villkoren vid patientens försöksutskrivning och besluta om försöksutskrivning endast under viss begränsad tid för att få möjlighet att, genom den rapport om fallets dittillsvarande utveckling, som medföljer en begäran om fortsatt försöksutskrivning, följa detsamma och successivt giva större friheter tills slutligen definitiv utskrivning kunde ifrågakomma. I övriga fall skulle nämnden besluta försöksutskrivning på obestämd tid och giva fullmakt åt läkaren att bestämma om detaljerna i försöksutskrivningsvillkoren.

Det vore enligt promemorian svårt att med större noggrannhet beräkna, i vilken utsträckning de i promemorian föreslagna ändringarna beträffande nämndens verksamhet komme att återverka på nämndens arbetsbörda. Vid genomgång av ärendena hos nämnden under 1938 hade emellertid framgått, att en ökning av klagotiden från fyra till sex månader skulle hava medfört en minskning under året med 120 ärenden eller cirka sju procent, samt att en längre försöksutskrivningstid än ett år och bemyndigande för läkaren att besluta om de föreskrifter, som skulle gälla för den försöksutskrivne under utskrivningstiden, skulle hava medfört en minskning med 235 ärenden eller cirka 13 procent. Återverkningarna av dylika ändringar skulle dock göra sig gällande även följande år, varför den minskning i nämndens arbetsbörda, som ändringarna komme att medföra, i verkligheten bleve större än vad angivna siffror utvisade.

För genomförande av nu föreslagna åtgärder beträffande sinnessjuknämndens verksamhet erfordrades enligt promemorian vissa ändringar i 19 § första stycket och 22 § andra stycket sinnessjuklagen.

Yttranden över sinnessjuknämndens framställning.

Över sinnessjuknämndens framställning hava efter remiss yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i Östergötlands, Kronobergs, Örebro och Kopparbergs län, strafflagberedningen, psykiatriska föreningen samt centralstyrelsen för Sveriges läkarförbund.

De av sinnessjuknämnden föreslagna ändringarna i sinnessjuklagen tillstyrkas eller lämnas utan erinran av *medicinalstyrelsen, de i ärendet hörda länsstyrelserna, psykiatriska föreningen och centralstyrelsen för Sveriges läkarförbund.*

Strafflagberedningen påpekar i sitt yttrande, att förslaget om ändring av 22 § sinnessjuklagen fölle utanför området för de frågor, vilka beredningen för närvarande hade under utredning. Beredningens yttrande berörde fördenskull allenast den föreslagna ändringen av 19 § sinnessjuklagen.

Inledningsvis framhåller strafflagberedningen att frågan om formerna för utskrivning av straffriförklarade från sinnessjukhus torde komma att tagas upp i samband med de förslag till ändrad lydelse av strafflagens tillräknelighetsbestämmelser samt rörande behandlingen av psykiskt abnorma förbrytare, vilka förbereddes inom beredningen.

Strafflagberedningen finner icke något att erinra mot sinnessjuknämndens förslag, att försöksutskrivning ej skulle behöva vara till tiden bestämd utan kunna ske tills vidare. Det torde enligt beredningen även vara lämpligt, att till tiden fixerad försöksutskrivning ej, såsom för närvarande vore fallet, begränsades till högst ett år. Beredningen framhåller dock, att en till lång tid fixerad försöksutskrivning kunde — särskilt för patienter, som begått lindriga brott eller som begått brott under inflytande av sinnessjukdom och därefter tillfrisknat — framstå som en onödig hårdhet.

Beredningen framhåller vidare, att de av sinnessjuknämnden föreslagna ändringarna skulle medföra endast en relativt ringa lättnad i nämndens

arbetsbörda och att, även om ändringarna genomfördes, situationen inom kort komme att bliva densamma som nu och frågan om ny ändring i nämndens verksamhet komme att snart åter bliva aktuell. I anslutning härtill anför beredningen:

Det vore därför önskvärt, att sinnessjuklagen i anledning av nämndens framställning gäves en avfattning, som möjliggjorde för nämnden att befria sig från sådana ärenden, där icke patientens farlighet eller andra samhällliga hänsyn nödvändiggjöra speciella garantier ifråga om utskrivningen. Som i nämndens skrivelse framhålles, är ju beträffande många straffriförklarade förhållandena sådana, att farlighet eller högre grad av samhällsbesvärlighet praktiskt taget kan uteslutas. Beträffande sådana fall torde nämnden utan olägenhet kunna överlämna åt vederbörande sjukvårdsläkare att besluta i utskrivningsfrågan, och detta synes kunna ske såväl beträffande försöksutskrivning som definitiv utskrivning. Där försöksutskrivning skett och patienten sedan icke behövt återintagas på sjukhuset, torde nämligen den definitiva utskrivningen som regel endast innebära, att allt fortlupit enligt beräkning och att patienten motsvarat de förväntningar, som fästes vid honom, då han försöksutskrevs. Sedd ur synpunkten av patientens samhälls-farlighet är skillnaden mellan försöksutskrivning och definitiv utskrivning oftast icke stor, och beslut om definitiv utskrivning torde som regel icke innefatta några svårare bedömanden. Givetvis skulle det stå nämnden fritt att i varje enskilt fall avgöra, huruvida nämnden ville till sjukvårdsläkaren överlämna att besluta om definitiv utskrivning eller endast om försöksutskrivning eller fortsatt försöksutskrivning. Nämnden skulle härvid kunna taga hänsyn till olika speciella faktorer, bland annat vederbörande sjukvårdsläkares större eller mindre försiktighet i utskrivningsfrågor.

Enligt det förut sagda ifrågasätter strafflagberedningen icke någon inskränkning i sinnessjuknämndens befogenheter utan förmenar allenast att åt nämnden bör ges möjlighet att efter prövning i varje enskilt fall uppdraga åt sjukvårdsläkaren att besluta i vissa utskrivningsfrågor. Straffriförklarad eller därmed likställd skulle alltså icke kunna utskrivas från sinnessjukhus utan att nämnden åtminstone en gång tagit ståndpunkt till fallet. Som regel torde detta komma att ske första gången försöksutskrivning ifrågasättes för patienten, men undantagsvis kunna fallen vara sådana att nämnden redan på ett tidigare stadium kan taga upp frågan, huruvida åt sjukvårdsläkaren bör överlämnas att besluta om utskrivning.

Efter att hava påpekat att ändring av 20 § sinnessjuklagen erfordrades för att sinnessjuknämnden skulle erhålla möjlighet att i vissa fall till sjukvårdsläkaren överlämna beslutanderätten i utskrivningsfrågor ifrågasätter strafflagberedningen, huruvida det icke vore lämpligt att i samband därmed vidtaga viss omredigering av 18—20 §§ sinnessjuklagen, särskilt i syfte att låta sinnessjuknämndens befattning med utskrivningsfrågor framträda med större klarhet och tydlighet. Rörande nämnda omredigering anför beredningen:

Det synes strafflagberedningen vara i lagtekniskt hänseende otillfredsställande att 20 § sinnessjuklagen, som innehåller det centrala stadgandet om sinnessjuknämndens befogenheter, icke uttryckligen anger, vilka de personer äro beträffande vilka sinnessjuknämnden har att besluta om utskrivning, utan i denna del endast innehåller hänvisning till 18 § andra stycket. Sistnämnda stadgande förbjuder beträffande straffriförklarade och vissa andra för farliga ansedda personer deras utskrivning enligt första stycket i samma paragraf,

vilket medger utskrivning av vissa alltjämt vårdbehövande, därest det erfordras för beredande av plats för annan sinnessjuk, som uppenbarligen är i större behov av vård, eller där det på tillfredsställande sätt finnes sörjt för den sjukes vårdande utom sjukhuset. Även utan det i 18 § andra stycket innehållna förbudet torde det säkerligen vara mera sällan som fråga skulle kunna uppstå om utskrivning enligt 18 § av straffriförklarad eller person, som under inflytande av sinnessjukdom begått mot annans personliga säkerhet riktat brott, vilket icke blivit beivrat. Där utskrivning i sådana fall skulle kunna ifrågasättas, torde det som regel vara fråga om personer, som i akut stadium av sinnessjukdom begått brott men senare efter mångårig sjukhusvistelse kommit i ett kroniskt stadium, då de äro mera lättskötta och utan risk kunna vårdas å ålderdomshem eller i enskilt hem. I dylika fall torde några samhällseliga skäl icke kunna anföras mot att giva sinnessjuknämnden möjlighet att utskriva dem för vård under enklare former. Då alltså enligt strafflagberedningens mening sinnessjuknämnden borde ha möjlighet att verkställa utskrivning ej blott enligt 17 och 19 §§ utan även enligt 18 §, synes 18 § andra stycket kunna utgå och i stället i 20 § uttryckligen angivas, vilka på sinnessjukhus intagna personer som måste utskrivas genom sinnessjuknämnden.

Slutligen framlägger strafflagberedningen ett utkast till den omredigering av 18—20 §§ sinnessjuklagen, som beredningen förordrar i syfte att dels tillgodose de önskemål, som framkommit i sinnessjuknämndens och beredningens förslag, dels ock giva lagtexten större tydlighet och överskådlighet.

Yttranden över strafflagberedningens förslag.

Över det förslag, som strafflagberedningen framlagt beträffande sinnessjuknämndens verksamhet, hava yttranden infordrats från medicinalstyrelsen och sinnessjuknämnden.

Medicinalstyrelsen förklarar sig icke hava något att erinra mot vad strafflagberedningen föreslagit. Styrelsen framhåller emellertid, att vid omredigering av 20 § sinnessjuklagen den möjligheten borde beaktas, att en tidigare som ofarlig ansedd patient under en av vederbörande sjukvårdsläkare på grund av delegering från nämndens sida beslutad försöksutskrivning kunde visa tendens till mot annans personliga säkerhet riktade gärningar. En förnyad försöksutskrivning borde i sådant fall enligt medicinalstyrelsens mening obligatoriskt beslutas av sinnessjuknämnden själv.

Sinnessjuknämnden upplyser, att nämnden, i samband med avlåtandet av framställningen den 19 november 1940, hade under övervägande ett mera vittgående ändringsförslag, vilket i huvudsak överensstämde med strafflagberedningens förslag. Med hänsyn till att ändringsförslaget hade en betydande räckvidd och att nämnden befarade, att det möjligen skulle föregripa den utredning i förevarande frågor, som påginge i strafflagberedningen, hade nämnden ansett sig böra stanna vid det ändringsförslag, som innefattades i dess framställning. Då nu strafflagberedningen själv framlade ett förslag, som i huvudsak överensstämde med det förslag, som nämnden haft under övervägande, anslöte sig nämnden till beredningens förslag. Följande erinran framställes dock av nämnden:

Sedan nämnden till sjukvårdsläkaren överlämnat att besluta om utskriv-

ning av viss person, skulle frågan om denne sjukets utskrivning icke vidare komma under nämndens prövning. Om den sjuke emellertid, innan han helt utskrivs, begår ett nytt, mot annans personliga säkerhet riktat brott, som icke beivras, torde konsekvensen fordra, att frågan om hans utskrivning ånyo underställes nämndens prövning. Att beslutanderätten i fråga om hans utskrivning överlämnats åt sjukvårdsläkaren, kan ju ha berott därpå, att den sjuke tidigare endast gjort sig skyldig till egendomsbrott. Det torde böra upptagas en tilläggsbestämmelse, att för nyss omförmålt fall ärendet ånyo skall underställas nämnden.

Den omredigering av 18—20 §§ sinnessjuklagen, som strafflagberedningen föreslagit, synes sinnessjuknämnden principiellt vara lämplig och innebära större klarhet och överskådlighet än den nuvarande formuleringen.

**Departement-
chefen.**

Sedan sinnessjuknämnden år 1931 begynte sin verksamhet, har antalet ärenden hos nämnden oavbrutet ökats. Medan antalet till nämnden inkomna ärenden under första verksamhetsåret utgjorde 460, uppgick antalet under 1940 till 2,340. Behovet av en minskning av nämndens arbetsbörda har därför enligt nämndens åsikt allt mera aktualiserats. Ehuru inom strafflagberedningen för närvarande förberedas vissa frågor, vilka äga nära samband med sinnessjuknämndens verksamhet, har nämnden — då tidpunkten för avlämnandet av beredningens blivande betänkande nu icke kan närmare angivas — ansett sig böra utan avbidan på detta betänkande framlägga förslag till vissa ändringar i sinnessjuklagen, vilka äro avsedda att medföra en begränsning av nämndens verksamhet.

Otvivelaktigt är det ur flera synpunkter önskvärt att vinna en viss avlastning av nämndens arbetsuppgifter. Med hänsyn till den pågående utredningen av frågan om behandlingen av psykiskt abnorma förbrytare synas emellertid i detta sammanhang andra ändringar i sinnessjuklagen icke böra vidtagas än sådana, som äro betingade av det föreliggande behovet att begränsa sinnessjuknämndens verksamhet. Från denna utgångspunkt skola de i ärendet framlagda ändringsförslagen i det följande närmare granskas.

Vad först angår sinnessjuknämndens förslag, såvitt det berör 22 § andra stycket sinnessjuklagen, är innebörden av nu gällande bestämmelse i nämnda lagrum den, att, om sinnessjuknämnden avslagit framställning om utskrivning av person, som för vård intagits å sinnessjukhus, nämnden ej må till prövning upptaga ny framställning, som inkommit förrän fyra månader förflutit från den dag, då beslutet om avslag å den föregående framställningen meddelades. Bestämmelsen är tillämplig ej blott å framställningar, vilka avse straffrifyrklarade och med dem jämställda och vilka nämnden alltså behandlar såsom första instans, utan även å klagomål hos nämnden över sådant beslut av sjukvårdsläkaren, varigenom framställning om utskrivning lämnats utan bifall. Närmast för att vinna minskning av antalet klagomål hos nämnden har nämnden föreslagit förlängning av nyssnämnda tid av fyra månader till sex månader. Mot detta förslag, vilket icke mött gensaga i remissyttrandena, synes någon erinran icke vara att göra. Om sinnessjuknämnden lämnat anförd klagan över beslut av sjukvårdsläkare utan bifall, kan denne, såsom nämnden

framhållit, oberoende av huruvida nu ifrågavarande tidsfrist utgått eller ej, utskrivna patienten, därest ändring skett i fråga om de förhållanden, vilka inverka på utskrivningsfrågans bedömande.

Sinnessjuknämnden har vidare föreslagit ändring av 19 § första stycket sinnessjuklagen. I nämnda lagrum regleras frågan om försöksutskrivning av sinnessjuk. Försöksutskrivningen må enligt första punkten i nämnda stycke omfatta en tid av högst ett år i sänder. Härutinnan skulle enligt sinnessjuknämndens förslag den ändringen vidtagas, att försöksutskrivningen allenast angäves skola ske »under viss begränsad tid eller tills vidare». Enligt 20 § första stycket sinnessjuklagen är det sinnessjuknämnden som beslutar om utskrivning av straffriförklarade och med dem jämställda. Om den föreslagna ändringen genomföres är det, enligt vad nämnden uppgiver, dess avsikt att i sådana fall där farlighet för annans personliga säkerhet eller eget liv icke kan anses föreligga besluta försöksutskrivning på obestämd tid och uppdraga åt läkaren att bestämma om detaljerna i de villkor, som skola gälla för försöksutskrivningen. Härigenom skulle en ej obetydlig minskning av antalet ärenden hos nämnden ernås. Att märka är emellertid att den nu föreslagna ändringen av 19 § får betydelse även för sådana fall då, i enlighet med vad i det följande kommer att föreslås, vederbörande läkare erhållit uppdrag av sinnessjuknämnden att verkställa utskrivning.

Jämväl detta förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i remissyttrandena.

Jag förordar den av sinnessjuknämnden föreslagna ändringen beträffande tiden för försöksutskrivning. På grund härav torde i 19 § första stycket böra angivas, att sinnessjuk under de i lagrummet närmare angivna omständigheterna må på försök utskrivas »för viss bestämd tid eller tills vidare». Vidare torde andra punkten i samma stycke — enligt vilken försöksutskrivning må förbindas med åläggande att iakttaga de föreskrifter, som utskrivningsmyndigheten må hava meddelat — med hänsyn till den av sinnessjuknämnden uttryckta avsikten att i vissa fall åt läkaren överlämna att bestämma om detaljerna i villkoren för försöksutskrivningen böra så jämkas, att vederbörande åläggas att iakttaga de föreskrifter, som »i anledning av utskrivningen meddelas».

Strafflagberedningen har i sitt remissyttrande föreslagit, att genom ännu en ändring i sinnessjuklagen möjlighet skulle beredas att ytterligare begränsa sinnessjuknämndens verksamhet. Såsom av den förut lämnade redogörelsen för sinnessjuklagens bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus framgår kan utskrivning av straffriförklarade och med dem jämställda beslutas endast av nämnden. Under hänvisning till att förhållandena beträffande många straffriförklarade vore sådana, att farlighet eller högre grad av samhällsbesvärlighet praktiskt taget kunde anses utesluten samt att nämnden i dylika fall utan olägenhet torde kunna överlämna åt vederbörande sjukvårdsläkare att besluta i utskrivningsfrågan föreslår beredningen sådan ändring av sinnessjuklagen, att nämnden i fråga om viss person må överlämna till sjukvårdsläkaren att besluta om utskrivning.

Grunden till den uppdelning av utskrivningsfrågorna mellan sinnessjuknämnden och sjukvårdsläkaren, som är företagen i sinnessjuklagen, är framför allt att söka däri, att prövningen av utskrivningsfrågor beträffande straffri-förklarade ansetts mera ansvarsfull och därför måst uppdragas åt en särskilt kvalificerad myndighet. En dylik kvalificerad prövning har ansetts motiverad även beträffande vissa andra sinnessjuka, i främsta rummet dem, vilka, enligt vad känt är, under inflytande av sinnessjukdom begått mot annans personliga säkerhet riktat brott, vilket icke blivit beivrat. Gärningsmannen till ett egendomsbrott blir sålunda underkastad strängare regler om straffriförklaring ägt rum än om brottet ej blivit föremål för beivran. I det förra fallet skall nämligen utskrivningsfrågan handläggas av sinnessjuknämnden men i det senare fallet av sjukvårdsläkaren. Det kan ifrågasättas, huruvida de strängare reglerna äro behöfliga i avseende å straffriförklarade, som icke begått brott mot person. I varje fall synes det icke behöva möta betänkligheter att giva sinnessjuknämnden möjlighet att åt sjukvårdsläkaren överlämna beslutande-rätten i fråga om utskrivning av sådana sinnessjuka, vilkas brottslighet ej riktat sig mot annans personliga säkerhet. Det förutsattes, att sinnessjuknämnden begagnar sig av denna möjlighet först efter det den varit i tillfälle konstatera, att bedömandet av utskrivningsfrågan icke kompliceras genom omständigheter av mera speciell beskaffenhet. Vad sinnessjuknämnden i sitt yttrande över strafflagberedningens förslag anført rörande sådana fall då den, om vilkens utskrivning är fråga, efter det nämnden överlämnat åt läkaren att avgöra utskrivningsfrågan begår mot annans personliga säkerhet riktat brott, torde böra iakttagas. Det läkaren givna uppdraget bör därför i sådana fall anses såsom återkallat.

En konsekvens av förevarande förslag är, att sökande i utskrivningsärende (den för vård intagne, hans förmyndare, gode man, make eller anförvant eller någon, som är ansvarig för kostnaden för hans vårdande) icke kan med säkerhet veta, huruvida det är sinnessjuknämnden eller sjukvårdsläkaren, som skall pröva utskrivningsfrågan. Göres ansökan hos orätt myndighet, bör denna givetvis ofördröjligen överlämna ansökningen till den, som rätteligen har att pröva densamma. Är av nämnden åt läkare lämnat uppdrag att avgöra viss utskrivningsfråga att anse såsom återkallat, bör läkaren omedelbart bringa detta förhållande till nämndens kännedom. Genom cirkulärskrivelse från nämnden torde lämpligen böra för sjukvårdsläkarna klargöras vad de i nu ifrågavarande hänseenden hava att iakttaga. Den omständigheten att utomstående icke säkert kunna veta, huruvida det är nämnden eller läkaren som har att pröva utskrivningsfrågan torde därför icke komma att medföra större olägenhet.

Jag vill på grund av det nu anförda föreslå, att i 20 och 21 §§ sinnessjuklagen vidtagas följande ändringar. I 20 § första stycket bör såsom huvudregel stadgas, att det tillkommer sinnessjuknämnden att beträffande sådan för vård å sinnessjukhus intagen person, för vilkens utskrivning jämlikt 18 § hinder möter på grund av vad i andra stycket av samma paragraf stadgas, antingen själv efter anmälan eller framställning besluta om utskrivning enligt 17 eller

19 § eller uppdraga åt sjukvårdsläkaren att därom meddela beslut. I en andra punkt bör häri den begränsningen göras, att sådant uppdrag ej må meddelas i fall där det brott, som utgör hinder för utskrivning jämlikt 18 §, varit riktat mot annans personliga säkerhet. I en tredje punkt torde böra föreskrivas, att uppdraget skall anses återkallat, därest den, om vilkens utskrivning är fråga, begär sådant brott efter det uppdraget meddelats. I 20 § andra stycket och 21 § första stycket synas slutligen ett par redaktionella jämkningar böra företagas.

Såväl de nu föreslagna ändringarna som ändringsförslaget beträffande 22 § andra stycket få på grund av hänvisning i 50 § betydelse även i fråga om utskrivning från sinnessjukavdelning vid fångvården.

Strafflagberedningen har tillika föreslagit en formell omredigering av 18—20 §§ sinnessjuklagen. Härigenom skulle enligt beredningens mening sinnessjuknämndens befattning med utskrivningsfrågor framträda med större klarhet och tydlighet. Ett genomförande av beredningens förslag skulle även innebära en sakändring, nämligen borttagande av förbudet i 18 § andra stycket att utskriva straffriförklarade och med dem jämställda med stöd av samma paragrafs första stycke.

Såsom förut nämnts torde frågan om formerna för utskrivning av straffriförklarade komma att upptagas av strafflagberedningen i samband med beredningens utredning om behandlingen av psykiskt abnorma förbrytare. En allmän revision av sinnessjuklagens bestämmelser om utskrivning kan alltså beräknas i sinom tid komma till stånd. Enär vidare den formella bristfällighet, som påtalats av beredningen, icke synes vara av sådan art, att den föranleder misstolkning, samt den sakliga ändring, som följer av förslaget, enligt vad beredningen uppgiver mera sällan kan få praktisk betydelse, torde med eventuellt tillgodoseende av beredningens nu ifrågavarande önskemål böra anstå, till dess frågan kommer under omprövning i ett större sammanhang.

De av mig förordade ändringarna beträffande sinnessjuknämndens verksamhet torde böra träda i kraft den 1 juli 1941.

Departementschefens hemställan.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ett inom socialdepartementet upprättat förslag till *lag om ändring i vissa delar av sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321)*, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omnämnda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Anders Lundstedt.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den
6 mars 1941.*

Närvarande:

justitieråden FORSSMAN,
BELLINDER,
regeringsrådet LUNDEVALL,
justitierådet STERZEL.

Enligt lagrådet den 5 mars 1941 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 28 februari 1941, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändring i vissa delar av sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321).

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Johan Martin Wahlbäck.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 7 mars 1941.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden
PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON,
BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler
chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 6 mars 1941
avgivna utlåtande över det den 28 februari 1941 till lagrådet remitterade
förslaget till lag om ändring i vissa delar av sinnessjuklagen den 19 september
1929 (nr 321) samt hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan
erinran, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas
riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter
biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen,
att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse
bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils-Sture Lindqvist.
